ולמדו כן מִדִּכְתִיב 'זֹאת'. כמו כן בִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וּשְׁנֵי בּוֹעֲלִין – אשה שקינא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה לאחר והוא קינא לה שלא תיסתר עם אדם אחר, דִּכְווֹלֵי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי, ומודים דְּהָאֲשָׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה - שמשקים אותה פעם נוספת, ונלמד מִדִּכְתִיב 'תּוֹרַת', ומרבים שפעמים שאשה אחת שותה כמה פעמים.

כִּי פְּלִיגִי - התנאים הללו נחלקו בשני אופנים, הראשון, בְּאִישׁ אֶחָד וּשְׁנֵי בּוֹעֲלִין – שהיתה נשואה לאחד, וקינא לה שני פעמים, בכל פעם שלא תיסתר עם אדם אחר. והשני, בִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבוֹעֵל אֶחָד – שקינא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה לאחר וגם הוא קינא לה שלא תיסתר עם אותו אדם. שתַּנָּא קַמָּא סָבַר, 'תּוֹרַת' בא לְרַבּוֹיֵי כּוּלְּהוּ - שאף בשני האופנים הללו משקין אותה פעם שניה, ו'זֹאת' בא לְמַעוּטֵי 'זֹאת' שאין משקים שני פעמים, רק באופן של אִישׁ אֶחָד וּבוֹעֵל אֶחָד. וְרַבָּנָן סָבְרֵי, ש'זֹאת' בא לְמַעוּטֵי כּוּלְּהוּ – שאף בשני האופנים הללו אין משקין אותה פעם שניה, ו'תּוֹרַת' בא לְרַבּוֹיֵי שמשקין פעם שניה, רק באופן של שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּשְׁנֵי בּוֹעֲלִין. וְרַבִּי יְהוּדָה סבר, ש'זֹאת' בא לְמַעוּטֵי תַּרְתֵּי אופנים, ו'תּוֹרַת' בא לְרַבּוֹת תַּרְתֵּי אופנים. ומבארת הגמרא, ש'זֹאת' בא לְמַעוּטֵי תַּרְתֵּי האופנים הללו, הראשון, אִישׁ אֶחָד וּבוֹעֵל אֶחָד, והשני, אִישׁ אֶחָד וּשְׁנֵי בּוֹעֲלִין – שבשני אופנים אלו אין משקין אותה פעם שניה. ו'תּוֹרַת' בא לְרַבּוֹיֵי תַּרְתֵּי אופנים הללו, הראשון, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבוֹעֵל אֶחָד, והשני, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּשְׁנֵי בּוֹעֲלִין – שבשני אופנים אלו משקין אותה פעם שניה.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל - פרק שלישי

פרק זה, ממשיך לעסוק בסדרי הנהגות הסוטה בעזרה, ויתבארו בו ענייני הבאת קרבנה, ועוד עניינים שונים הקשורים לשתיית המים המרים.

משנה. אחר השבעת הסוטה, הָיָה הבעל נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָהּ מִתּוֹךְ כַּפֶּיהָ מִצְּרִית - הסל שהייתה מובאת בו מנחת סוטה, וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ כְּלִי שָׁרֵת - כדי לקדשה, וְנוֹתְנָהּ עַל יָדָהּ - של הסוטה כדי להניף, וְכֹהֵן מֵנִיחַ יָדוֹ מִתַּחְתֶּיהָ – תחת ידי האשה וּמְנִיפָהּ – מוליך ומביא מעלה ומוריד במזרח, כשידו תחת ידי האשה. הֵנִיף וְהִגִּישׁ לקרן מערבית דרומית של המזבח, קָמַץ וְהִקְטִיר את הקומץ על המזבח, וְהַשְּׁאָר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים. בסדר הדברים היה, שתחילה הָיָה מַשְׁקֶה - את האשה מהמים המרים, וְאַחַר כָּךְ מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן חולק וְאוֹמֵר, שלכתחילה סדר הדברים הוא, שתחילה מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, וְאַחַר כָּךְ הָיָה מַשְׁקֶה – את האשה מהמים, שֶׁנֶּאֱמַר "וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמָּיִם". ומכל מקום מודה רבי שמעון, שאִם הִשְׁקָהּ וְאַחַר כָּךְ הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, כְּשֵׁרָה.

גמרא. אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר בן פדת לְרַבִּי יאשיה דְּדָרֵיהּ - שהיה בן דורו, לֹא תֵּיתֵב אַבְרָעָךְ – אל תשב אלא תעמוד על רגליך עַד דְּמָפָרְשַׁתְּ לָהּ לֶהָא מִילְּתָא עד שתפרש לי דבר זה. מַנַּיִן לְמִנְחַת סוֹטָה שֶׁטְּעוּנָה תְּנוּפָה. תמה עליו רב יאשיה, מה שאלת מִנָּא לָן, הלא 'וְהֵנִיף' כְּתִיב בָּהּ – בפירוש כתבה התורה לגבי מנחת סוטה 'והניף'. אמר לו רבי אלעזר מִבַּעְלִים מִנָּלָן – שאלתי היא, מנין שצריך שתהא האשה מניפה עם הכהן. ענה לו רב יאשיה, אָתְיָא – דין תנופת מנחת סוטה נלמד בגזירה שווה 'יָד' 'יָד' מִשְּׁלָמִים - מתנופת חזה ושוק ואימורים של שלמים. כְּתִיב הָכָא – לגבי תנופת מנחת סוטה, "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה את מנחת הקנאות והניף וגו'", וּכְתִיב הָתָם – לגבי תנופת שלמים, "וְיָדָיו תְּבִיאֵינָה את אישי ה' וגו' להניף אותו תנופה לפני ה'". ונלמדים אחד מהשני, מַה כָּאן – בסוטה, נעשית התנופה על ידי כֹּהֵן, אַף לְהַלָּן - בשלמים, נעשית התנופה גם על ידי כֹּהֵן. וּמַה לְהַלָּן – בשלמים, נעשית התנופה גם על ידי הַבְּעָלִים אַף כָּאן – בסוטה, נעשית התנופה גם על ידי הַבְּעָלִים. הָא כֵּיצַד – תתקיים התנופה על ידי בעלים וכהן גם יחד, מבארת הגמרא, על ידי שהכהן מַנִּיחַ יָדוֹ תַּחַת יְדֵי הַבְּעָלִים וּמֵנִיף יחד עימו.

שנינו במשנה, הֵנִיף וְהִגִּישׁ קָמַץ וְכוּ' הָיָה מַשְׁקֶה וְאַחַר כָּךְ מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ. שואלת הגמרא על תנא קמא שאמר ששתיית המים קודמים להקרבת המנחה, הָא אַקְרְבָהּ – הרי מקודם לכן שנה את סדר הקרבת המנחה, ומשמע לכאורה שהתנא שונה את הדברים כסדר עשייתן, ואם כן, ממשמעות דבריו עולה, שהקרבת המנחת קודמת לשתייה. מתרצת הגמרא, הָכִי קָאָמַר התנא ברישא, סֵדֶר מְנָחוֹת בֵּיצַד, הֵנִיף וְהִגִּישׁ קָמַץ וְהִקְטִיר וְהַשְּׁאָר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים. כלומר, התנא לא הקפיד לסדר את הדברים כסדר עשייתן בפועל, ובכך ששנה את סדר הקרבת המנה קודם ההשקאה, לא בא לומר שההקרבה קודמת להשקאה. אלא בתחילה כתב את סדר הקרבת מנחת סוטה, ואמר שכשבא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה מצרית וכו', ולאחר מכן כתב את סדר הפעולות, תנופה והגשה קמיצה והקטרה. ורק לאחר מכן בא התנא לבאר את סדר הדברים, ואומר, וּבְהַשְׁקָאָה גּוּפָהּ פְּלִיגִי - בדין זה, אם השקאה קודמת או שהקרבת המנחה קודמת, נחלקו רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנָן, דְּרַבָּנָן סָבְרִי, מַשְׁקֶה וְאַחַר כָּךְ מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר, מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כָּךְ מַשְׁקֶה שֶׁנֶּאֱמַר 'וְאַחַר יַשְׁקֶה'.

שנינו במשנה, וְאִם הִשְׁקָהּ וְאַחַר כָּךְ הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ כְּשֵׁרָה.

המשך מעמוד ג

ולכן לא רק שאינו מקבל את דברי היצר הרע. אלא עוד זאת, הוא בורח ממנו, ואינו רוצה כלל לשמוע את דבריו.

והוראה נוספת – בהמשך להנ"ל – מסוף השיעור: יתירה מזו, מכיון ש"כל ישראל ערבין זה בזה"[6], אי אפשר שיסתפק בהנהגתו שהיא כדבעי, אלא עליו להיות ערב ואחראי לעוד יהודים, שגם הם יתנהגו כדבעי. כפי שזה מתבטא בסוף השיעור היומי "**הודו להוי', כי טוב כי לעולם חסדו**": שפונה בלשון רבים לכלל ישראל – "הודו" ושבחו על גילוי חסדו לכאו"א מישראל – "כי טוב כי לעולם חסדו"[7].

6) שבועות לט, א. וראה סה"ש ה'תש"א ע' 144.

7) משיחת כ"ד אלול – לילדי צבאות ה' ה'תשמ"ה.

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מהיכן למד רבי שמעון שהשקאת הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג׳ פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מיחוי מגילת הסוטה במים, ״וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים. והשקה את האישה״. ב. לאחר הקרבת המנחה, ״וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את המים״. ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, ״והשקה את המים וגו׳״. הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. **תָּנוּ רַבָּנָן, 'וְהִשְׁקָהּ'** הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, **מַה תַּלְמוּד לוֹמַר** – מה בא ללמדנו, **וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר** לאחר הקטרת המנחה **'וְהִשְׁקָהּ'** את המים׳, ומכך שאמר הכתוב ׳ואחר ישקה׳, משמע ששתיית המים נעשית לאחר ההקרבה, ואם כן ׳והשקה׳ האמור לאחר המחיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו **שֶׁאִם נִמְחֲקָה מְגִילָה וְאוֹמֶרֶת אֵינִי שׁוֹתָה** – כלומר, אף שקודם מחיקת המגילה יכולה לומר איני שותה, אם כבר נמחקה ואמרה איני שותה, אין שומעין לה, אלא **מְעָרְעִרִין אוֹתָהּ** – פותחין את פיה שלא בטובתה **וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ. דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, 'וְאַחַר יַשְׁקֶהָ'** – השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה **מַה תַּלְמוּד לוֹמַר** – מה באה ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת המים נעשית לאחר ההקטרה, **וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר** – שהרי כבר נאמר בפסוק שלישי **'וְהִשְׁקָהּ'** לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. **אֶלָּא** ללמד שאין משקים אותה אלא **לְאַחַר כָּל מַעֲשִׂים כּוּלָּן הָאֲמוּרִין לְמַעְלָה** – קודם לכן בפרשה, **מַגִּיד** - ובאה התורה ללמד בכך, שג׳ **דְּבָרִים מְעַכְּבִין בָּהּ,** כלומר, שאין משקין אותה מהמים המרים, **עַד שֶׁלֹּא קָרַב הַקּוֹמֶץ, וְעַד שֶׁלֹּא נִמְחֲקָה מְגִילָה, וְעַד שֶׁלֹּא תִּקָּבֵל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה.**

הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר שאין משקים אותה **עַד שֶׁלֹּא קָרַב הַקּוֹמֶץ,** הולך בזה **רַבִּי שִׁמְעוֹן לְמַעֲמִיהּ, דְּאָמַר** במשנתנו, שקודם **מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כָּךְ מַשְׁקֶהָ.** אך על מה שאמר שאין משקים אותה **עַד שֶׁלֹּא נִמְחֲקָה מְגִילָה,** יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקה המגילה **אֶלָּא מַאי מַשְׁקֶהָ לָהּ** – הלא המים הבודקים, הם מים שמחו מגילת סוטה לתוכן, ולפני שמחו אינם מי סוטה. **אָמַר רַב אַשִׁי** ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני שמחו את המגילה לתוך המים, **לֹא נִצְרְכָה** - אלא שהוצרך לומר, **לְשֶׁרְשׁוּמוֹ נִיכָּר** – שאף שכבר מחו לתוכן, אם עדיין נותר רושם במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחוק באופן שלא יהא רישומו ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות **עַד שֶׁלֹּא תִּקָּבֵל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה** יש לשאול, שמדבריו מדויק **מִישְׁתָּא הוּא דְּלָא שָׁתְיָא** – שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, **הָא מִיכְתַּב כָּתְבִי לָהּ** – אבל לכתוב את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה **וְהָאָמַר רָבָא, מְגִילַּת סוֹטָה שֶׁכְּתָבָהּ קוֹדֶם שֶׁתִּתְקַבֵּל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם,** לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת שבועה, **כְּדֵי נִסְבָּהּ** – בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.

במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה, לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא, **בְּמַאי קָמִפַּלְגִי** - מה יסוד המחלוקת בניהם. ומשיבה, **תְּלָתָא קְרָאֵי כְּתִבִי** – ג׳ פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, **'וְהִשְׁקָהּ' קָמָא** – ראשון, נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השניה כתוב לאחר ההקטרה **'וְאַחַר יַשְׁקֶהָ',** ולאחריו כתוב **'וְהִשְׁקָהּ' בָּתְרָא** – האחרון. ובזה נחלקו, **שַׁרְבָּנָן סָבְרֵי, 'וְהִשְׁקָהּ' קַמָּא** הכתוב לפני ההקטרה, **לְנוּפּוֹ** – לענין ההשקאה עצמה בא, ללמד **שֶׁמַּשְׁקֶה בְּהּ מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כָּךְ מַשְׁקֶהָ** – כלומר, מכך שכתבה התורה את ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד שכך הוא סדר עשיית הדברים. והפסוק **'וְאַחַר יַשְׁקֶהָ, מִיבָּעֵי לֵיהּ לְשֶׁרְשׁוּמוֹ נִיכָּר** – ללמד שאין משקין אותה עד לאחר מחיקת המגילה לגמרי, שלא יוותר בה רושם, והרי זה כאילו נאמר ׳ואחר המחיקה ישקה׳. ומ**'וְהִשְׁקָהּ' בָּתְרָא** לומדים, **שֶׁאִם נִמְחֲקָה** כבר **הַמְּגִילָה וְאוֹמֶרֶת** הסוטה **אֵינִי שׁוֹתָה, מְעָרְעִרִין אוֹתָהּ** – פותח את פיה שלא בטובתה **וּמַשְׁקֶה אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ.**

המשך בעמוד רה

שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא בדוקה ועומדת, מדובר באופן דְּקָהֲדְרָא בָּהּ מֵחֲמַת בְּרִיּוּתָא – מתוך בריאותה, שאינה רותתת ואמרה איני שותה. וְהָכִי קָאָמַר רבי עקיבא, כָּל מֵחֲמַת בְּרִיּוּתָא – אם סירבה לשתות מתוך בריאותה, שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כְּלָל בְּלָל לֹא שַׁתְיָא – אינה שותה כלל. שהאומרת איני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמת, אלא סמכה על כך שכשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת, נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מֵחֲמַת רְתִיתָא – שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותתת, אות הוא כי מתחילה התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שכעת היא נפחדת וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש חילוק, אם חזרה בה עַד שֶׁלֹּא קָרַב הַקּוֹמֶץ, דְּאַבַּתִּי לֹא אֶמְחוֹק מְגִילָה, אִי נַמִּי אם אֶמְחוֹק מְגִילָה לפני שקרב הקומץ, דְּשָׁלֹא כְּדִין עָבִיד כַּהֲנִים דְּמָחֲקֵי, מְצֵי הַדְרָא בָּהּ ואין משקין אותה בעל כורחה, אך מִשֶּׁקָּרַב הַקּוֹמֶץ, דִּכְדִין עָבִיד כַּהֲנִים דְּמָחֲקֵי, לֹא מָצֵי הַדְרָא בָּהּ.